

állapítanunk, hogy az emlékezet körébe vágó vizsgálati eredmények még leginkább alkalmasak az egységes, monografiaszerű feldolgozásra.

Meg kell említenünk továbbá, hogy a könyvnek ez a III-ik, lényegesen bővített s átdolgozott kiadása sokkal világosabb s áttekinthetőbb, mint az I. s II. kiadás. A könyv részletes ismertetéséről le kell mondanunk. Annyi különböző irányú és tárgyú vizsgálati eredmény van benne, hogy azoknak már csak a pusztá felsorolása is sok helyet kívánna. Ezért csak néhány, általános megjegyzésre szorítkozunk.

A munka az emlékezet körébe tartozó lelki történésekkel foglalkozik. Ebbe az általános keretbe beleilleszti úgyszólván az egész pszichológiát. Foglalkozik az érzet- és képzetvilággal, az asszociációval s reprodukcióval, mely utóbbi két folyamatot egymástól különválasztja. Az érzelmi és akarat-folyamatokat csak érinti. Igen nagy szerep jut a *diszpozíció* fogalmának, mely alatt azt a nyomot kell érteni, melyet valamely lelki aktus bennünk hagy. E fogalom segítségével, mely a *Semon-féle engramm*-nak felel meg, írja le az egyes pszichikai folyamatokat. Igen gyakran használja a *pszichikai erő* és *energia* fogalmakat is. Minthogy az erő és energia fogalma pontos jelentésben már le van foglalva a természettudományok számára, célszerű volna ezeknek a pszichológiában való jelentését is pontosan definiálni; e pontos definitiókat azonban Offner könyvében nem találjuk.

A könyv főbb fejezetei az asszociáció, a diszpozíciók erőssége, a diszpozíciók hatékonysága (reprodukción), az emlékezetnek individuális és nemi különbségei stb. Minden egyes főbb fejezethez az idevágó kísérleti pszichológiai eredményeket részletesen közli s e szempontból a könyv rendkívül értékes és tanulságos adatokat tartalmaz. Különösen érdekes az, mit a reprodukció-időre, az emlékezet nyilvánulásának eme fontos tényezőjére vonatkozólag mond.

Egészben a könyv nagyon jó szolgálatot tehet annak, aki a kísérleti pszichológia pedagógiai vonatkozású vizsgálati eredményeiről tájékozódni akar.

Lázár Szilárd.

Molnár Oszkár: Bevezetés a gyermektanulmányba. Kolozsvár, 1913, Stief J. és Társa, k8°, 79 l., 1·20 K.

Ez a Bevezetés először a *Család és Iskolában* jelent meg, melynek a szerző az egyik szerkesztője. Az első részben a gyermektanulmány fogalmával és történetével foglalkozik. A sokféle elnevezés közül a pedológiát tartja legjobbnak, mert ez fedi leginkább a ma már igen széleskörű fogalmat: «A pedológia eklektikus jellegű tárgy. Különböző tudományok (pszichológia, pathológia, antropometria, higiéné) terüle-

téről gyűjti adatait. Ez adatok mind abban találkoznak, hogy a gyermekre vonatkoznak. Ez a vonatkozás egyesíti őket külön tárggyá, gyermektanulmányá». Eszerint a pedológia se nem kísérleti lélektan, se nem kísérleti pedagógia, hanem önálló tudomány. A II. rész a pedológia módszereit ismerteti, kifejtve, milyen gyöngesége a pedológiának, hogy nem használhatja az önmegfigyelést. A III. rész ama törekvéseket vázolja, melyeknek a felhalmozott, nagyon különböző adatok egységesítése a céljuk. Ez a munka még a legelején van: a fogalmak, terminológia, kísérleti eszközök, jelölések egységesítésével bajlódnak, ami mind csak előmunkálata az igazi tudományos rendszerezésnek. Szól a pedológia önálló, tudományos művelésére létesült külön intézetekről, melyek azóta Meumann hamburgi intézetével szaporodtak. Szól még a pedológiának a tanítóképzőkben való helyzetéről, könyve végén pedig a tanítókat buzdítja a foglalkozásukkal oly szoros kapcsolatban levő pedológia művelésére. E kis könyvet használhatják azok is, akik éppen csak tájékozódni akarnak, meg azok is, akik alaposabb tanulmányokhoz keresnek útbaigazítást. Ezek szempontjából, akik közül bizonyosan többen tudnak németül, mint franciául, inkább egyoldalúság, mint érdem a könyvnek az az egyébként előnyös tulajdonsága, hogy főként francia művekre támaszkodik.

Különösen használhatóvá teszi a könyvet a szerző tárgyiassága. E tekintetben csak az eshetik kifogás alá, amit (47. l.) a pedagógia és pedológia viszonyáról mond: «ezért lett a pedológia a pedagógia legfontosabb alapjává». Kevéssel előbb maga is mondja, hogy a pedagógia alapjai nagyon megszorodtak. Ezek sorában a pedológia a legújabb, s bár nem lehet tagadni, hogy a legnépszerűbb, de a legingatagabb is: sokkal többet ígér, mint amennyit ma (sőt talán egyáltalában) kaphatunk tőle. Ma, mikor még senki meg nem jósolhatja, hogy e vérmes reményekből mi válik valóra: korai neki ily előkelő helyet előlegezni. Éppen napjainkban sorra tárják fel a pedagógiának más tudományokkal való kapcsolatait s aki, mint pl. Natorp, a filozófiára épít, szilárdabb talajon mozog, mint aki elsősorban a pedológiát venné alapul. Ennek csak jövő fejlődésén fordul meg: mily mértékben veheti majd alapul a pedagógia. Mikor a könyv címét olvastam, tudván, hogy szerzője tanítóképzői tanár, azt gondoltam, hogy a könyv a gyermektanulmányozás egyes munkaterületeit, azok problémáit, a kísérleti módokat, eszközöket stb. ismerteti, szóval a munkába akar bevezetni, mert éppen a «kollektív pedagógizálás» érdekében nagy szükség volna ilyen célú magyarnyelvű könyvre. Jó lenne, ha e «Bevezetés» után egy olyan is következne!

Lados József.